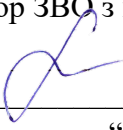

Кафедра нервових хвороб

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор ЗВО з науково-педагогічної
та навчальної роботи

Інна АНДРУШКО
«29» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

ВК 4.7 «НЕРВОВІ ХВОРОБИ»

підготовки третій освітньо-науковий рівень вищої освіти
галузі знань I2 Медицина

(шифр і назва галузі знань)

галузі знань I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»,
кваліфікація: доктор філософії за спеціальності I2 Медицина

(шифр і назва галузі знань)

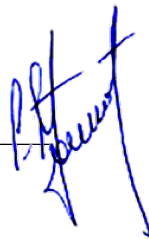
Робоча програма з дисципліни «Нервові хвороби»
підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
« 29 » серпня 2025 року 18 с.

Розробники:
завідувачка кафедри нервових хвороб,
професор Сергій МОСКОВКО
завуч кафедри нервових хвороб,
доцент Ольга ГОРДІЙЧУК

Робоча програма з дисципліни «Нервові хвороби» затверджена на засіданні кафедри нервових хвороб

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедрою
нервових хвороб, професор _____

Сергій МОСКОВКО

« 29 » серпня 2025 року

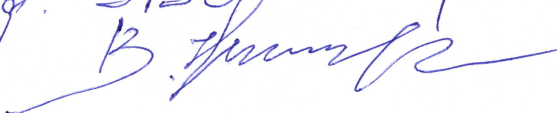
Схвалено методичною радою

« 29 » серпня 2025 року Протокол № 1

« 29 » серпня 2025 року

/ Голова _____

Микола СТАНІСЛАВЧУК

Труд. ЗВО Валеріі ІВАНОВ

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Нервові хвороби» складена відповідно до освітньо-наукової програми Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова

підготовки третьої освітньо-наукової рівень вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

спеціальності I2 Медицина
(шифр і назва спеціальності)

галузі знань I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»,

кваліфікація: доктора філософії за спеціальністю I2 Медицина
(шифр і назва галузі знань)

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Дана програма є частиною освітньої програми підготовки докторів філософії в рамках професійної спеціалізації, і розрахована на 6 кредитів, які засвоюються протягом 3 років.

Освітньо-науковий рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення для системи охорони здоров'я.

Аспіранту винесені питання диференційної діагностики та найновітніші наукові дані щодо найбільш поширених захворювань центральної та периферичної нервової системи, з наданням невідкладної допомоги при основних невідкладних станах в розрізі вищевказаних напрямків та диспансерний нагляд.

Статус навчальної дисципліни: нормативна, професійно-вибіркова.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є профілактика, діагностика та лікування найбільш розповсюджених захворювань нервової системи, методологія наукового дослідження, аналіз отриманих даних та презентація результатів дослідження у сфері охорони здоров'я, медичної науки та освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: відповідно до навчального плану, вивчення навчальної дисципліни «Нервові хвороби», здійснюється після набуття аспірантом відповідних знань з основних базових дисциплін на III рівні вищої освіти, а також дисциплін «Філософія науки», як методологічна основа розвитку науки та цивілізації, блок мовних компетентностей: «Англійська мова у науково-медичному спілкуванні», «Культура української наукової мови», «Академічна доброчесність, наукова етика та протидія корупції», як інструмент спілкування і міжнародної комунікації, Блок універсальних навичок дослідника: «Методологія наукових досліджень та основи написання наукових проєктів», «Медична статистика. Належна статистична практика», «Публікаційна активність та наукометричні бази даних», «Дидактика вищої школи», цикл професійної підготовки: «Сучасна медицина», «Педагогічна практика», «Клінічна (лабораторна) практика за спеціальністю», з якими інтегрується програма внутрішньої медицини. В свою чергу, «Нервові хвороби», формують засади поглибленого вивчення аспірантом наступних спеціалізованих дисциплін терапевтичного профілю (Внутрішні хвороби, Кардіологія, Ревматологія, Фтизіатрія, Ендокринологія, Загальна практика-сімейна медицина, Психіатрія, Медична психологія, ЛОР-хвороби, Побічна дія ліків, Клінічна фармакологія, Клінічна біохімія та мікробіологія, Клінічна морфологія) та блоком поглибленого вивчення дисципліни «Клінічна фізіологія, патофізіологія, медична генетика».

Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Нервові хвороби» є здобуття аспірантами знань, навичок та вмінь в сфері формування цілісного уявлення про будову й функціонування нервової системи, причини, патогенез та клінічні прояви її уражень, основи терапії неврологічних захворювань, достатніх для виконання оригінального наукового дослідження, отримання нових фактів та їх впровадження у практичну медицину та інші сфери життя.

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни «Нервові хвороби» є здобуття аспірантами теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.

1.3. Аспірант повинен:

знати: - етіологію, патогенез, класифікацію неврологічних захворювань;

- клініко-лабораторні методи діагностики нервових захворювань;

- основи і принципи реанімації при станах, які загрожують життю;

- фармакодинаміку хворобо-модифікуючих та інших препаратів, які застосовуються для лікування неврологічних захворювань;

- основи раціонального харчування, режим роботи при різних неврологічних станах;

- головні принципи профілактики нервових хвороб;

- реабілітацію і експертизу працездатності неврологічних хворих.

вміти: - володіти головними практичними навиками (методикою неврологічного обстеження хворих, анамнез, вислуховування, перкусія, пальпація);

- трактувати лабораторні та інструментальні дослідження;

- призначити лікування хворому, розрахувати дози імуноглобулінів, корегувати нейрометаболічні порушення;

- надавати кваліфіковану допомогу при різних станах, які загрожують життю людини: епілептичному статусі, порушеннях свідомості, гострих мозкових кровотечах;

- виписувати рецепти на лікарські препарати.

мати поняття:

про норму та патологію, індивідуальну, вікову та статеву мінливість будови органів та систем організму людини.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин 6 кредитів ЄКТС.

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до підвищення професійної кваліфікації.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї.

ЗК 5. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

ФК1. Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю.

ФК2. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези.

ФК4. Здатність обирати методи та кінцеві точки дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту.

ФК6. Здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення.

ФК7. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.

ФК11. Дотримання етики та академічної доброчесності.

Результати навчання.

Програмні результати навчання (РН):

РН1 Демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівню, самореалізації.

РН2 Інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій.

РН3 Виявляти невирішені проблеми у предметній області, формулювати питання та визначати шляхи їх рішення.

РН7 Пояснювати принципи, специфічність та чутливість методів дослідження, інформативність обраних показників.

РН8 Володіти, вдосконалювати та впроваджувати нові методи дослідження за обраним напрямом наукового проекту та освітньої діяльності.

РН9 Аналізувати результати наукових досліджень, використовувати методи статистичного дослідження.

РН10 Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та суспільство.

РН12 Розвивати комунікації в професійному середовищі й громадській сфері.

РН15 Організувати роботу колективу (студентів, колег, міждисциплінарної команди).

Очікувані результати навчання з дисципліни

1. Здобувач вищої освіти може розпізнати симптоми та синдроми різних видів патології нервової системи.

2. Здобувач вищої освіти проявляє здатність до узагальнення інформації стосовно проявів патології нервової системи, субклінічних ознак захворювання: Вміє провести діагностику, диференційну діагностику захворювань нервової системи. Знає етіологію, патогенез, клінічні прояви діагностики та лікування захворювань периферичної нервової системи, судинних захворювань нервової системи, інфекційні та інфекційно-алергічних уражень нервової системи, захворювань вегетативної нервової системи, закритих травм головного, спинного мозку та периферичних нервів, спадкових захворювань нервової системи, пухлини нервової системи, епілепсії, епілептичні синдроми та не епілептичних пароксизмальних станів, основних професійних захворювань нервової системи.

3. Здобувач вищої освіти демонструє знання будови будови нервової системи та принципи її функціонування, клінічні прояви ураження окремих структур нервової системи та різних рівнів її функціональної організації, індивідуальні статеві та вікові особливості нервової системи.

4. Здобувач вищої освіти має здатність до проведення клінічного дослідження нервової системи, інтерпретує його результати у вигляді формування топічного та синдромального діагнозів. Володіє навиками збору та оцінки анамнестичних даних неврологічних хворих. Виділяє із загального анамнезу неврологічного хворого найбільш важливі дані, які обумовлюють патологію нервової системи хворого (спадковість, етапи розвитку організму, умови праці та побуту) та їх оцінка. Володіє навичками дослідження неврологічного статусу, психічного стану (емоційного стану, критики, інтелекту, свідомості), мови, праксису, гнозису.

5. Здобувач вищої освіти має здатність до інтерпретації результатів функціональних

методів діагностики, лабораторних та інструментальних досліджень. Методів нейровізуалізації (рентгенографія, комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія, ОФЕКТ, ультразвукового дослідження (УЗД), електрофізіологічне дослідження (електроенцефалографія, електронейроміографія та викликані потенціали), лабораторних методів дослідження (лікворолічних, біохімічних, імунологічних).

6. Здобувач вищої освіти має здатність до призначення сучасних схем лікування з використанням медикаментозної та фізіотерапії. Несумісність лікарських препаратів, що застосовуються при неврологічних захворюваннях, побічні дії ліків. Механізм дії та основні принципи використання фізичних методів лікування в неврології. Показання до застосування психотерапевтичних методів лікування неврологічних хворих. Хірургічні методи лікування неврологічних хворих.

7. Здобувач вищої освіти має здатність до діагностики невідкладних станів у неврології. Дослідження менінгеальних симптомів. Оцінка ступеню свідомості за шкалою ком Глазго.

8. Здобувач вищої освіти має здатність до визначення тактики надання екстреної медичної допомоги.

9. Навички надання екстреної медичної допомоги неврологічним хворим: питання інтенсивної терапії та реанімації неврологічних хворих; проведення закритого масажу серця; проведення дренажу трахеобронхіального дерева, штучного дихання.

10. Володіє навичками виконання медичних маніпуляцій у клініці нервових хвороб: Виконання люмбальної пункції та оцінка даних дослідження ліквору. Проведення лікувальних блокад нервових утворень (стовбурів, корінців, гангліїв).

11. Здобувач вищої освіти має здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні захворювань нервової системи.

12. Здобувач вищої освіти має здатність до визначення лікувального харчування при лікуванні захворювань з порушенням обміну речовин, що мають чітку неврологічну симптоматику (хвороба Вільсона-Коновалова, фенілкетонурія, тощо).

13. Здобувач вищої освіти має здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів. Питання організації та проведення профілактики неврологічних захворювань.

14. Здобувач вищої освіти має здатність до проведення експертизи працездатності хворих з ураженням нервової системи.

15. Здатність до ведення медичної документації: Оформлення історії хвороби, оформлення та ведення поліклінічної документації.

16. Здобувач вищої освіти має здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення.

17. Здобувач вищої освіти має здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я. Проведення аналізу основних показників діяльності неврологічного відділення та неврологічного кабінету поліклініки.

18. Здобувач вищої освіти має здатність до використання інноваційних технологій в процесі медичної та психологічної реабілітації. Шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами може визначити характер заходів медичної та психологічної реабілітації.

19. Здобувач вищої освіти має здатність до проведення маркетингу медичних послуг.

2. Програма навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин			СРС	Рік навчання	Вид контролю
	Всього годин / кредитів ECTS	Аудиторних				
		Лекцій	Практичних занять			
ВСЬОГО	6 кредитів / 180 годин	-	90	90	-	-
МОДУЛЬ №1: Змістових модулів 3	2 кредити /60 годин	-	25	35	2-й	-
МОДУЛЬ №2: Змістових модулів 6	2 кредити /60 годин	-	50	10	2-й 3-й	-
МОДУЛЬ №3 Змістових модулів 3	2 кредитів /60 годин	-	15	45	3-й	ПК-Іспит

Примітка: 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

Аудиторне навантаження – 50%, СРС – 50%.

Модуль 1. Анатомія і фізіологія нервової системи.

Анатомія та фізіологія нервової системи. Методи дослідження будови та функції нервової системи (неврологічний статус пацієнта). Інструментальні методи дослідження в неврології: нейровізуалізація (рентгенографія, в т.ч. ретгенконтрастні методики, комп'ютерна та магнітно-резонансна томографія, ультразвукові методи візуалізації, ПЕТ, оптична когерентна томографія очного дна); лабораторні методи дослідження: лікворологічні, загальні клінічні, біохімічні та імунологічні. Електрофізіологічні методи дослідження (електоренцефалографія, електронейроміографія, викликані потенціали).

Змістовий модуль 1. Анатомія і фізіологія нервової системи.

Тема 1. Принципи будови та функціонування нервової системи. Функціональна одиниця нервової системи. Уявлення про рефлекс та рефлекторну дугу. Клінічна класифікація чутливості. Анатомія чутливих шляхів. Методика дослідження. Види і типи чутливих порушень (симптомокомплекси чутливих порушень при ураженні різних рівнів чутливих шляхів).

Тема 2. Центральний та периферичний мотонейрони. Паралічі. Симптомокомплекси порушень руху при ураженні різних рівнів кортико-мускулярного шляху.

Тема 3. Екстрапірамідна система та принципи топічної діагностики.

Тема 4. Мозочок та синдроми його ураження. Види атаксій.

Тема 5. Спинний мозок. Принципи топічної діагностики.

Тема 6. Спино-мозкові нерви та сплетення. Анатомо-фізіологічні дані та клінічна картина ураження.

Тема 7. Стовбур мозку. Патологія IX – XII пар черепних нервів. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми. Лицевий, присінково-завитковий нерви та симптоми їх ураження. Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів. Трійчастий нерв.

Тема 8. Анатомо-фізіологічні дані, методика дослідження кіркових функцій. Порушення вищих мозкових функцій (афазії, агнозії, апраксії та інших). Свідомість. Діагностика коматозних станів. Загальнономозковий синдром. Когнітивні функції та дементні розлади.

Тема 9. Анатомо-фізіологічні дані, патологія і методика дослідження вегетативної нервової системи.

Змістовий модуль 2. Методи нейровізуалізації. Лабораторна діагностика в неврології.

Тема 10. Ліквородіагностика. Менінгеальний синдром.

Тема 11. Методи нейровізуалізації у дослідженні нервової системи.

Тема 12. Ультразвукові методи діагностики захворювань нервової системи.

Змістовий модуль 3. Методика обстеження неврологічного статусу. Електрофізіологічна діагностика.

Тема 13. Методика обстеження неврологічного статусу.

Тема 14. Обстеження неврологічного статусу у коматозному стані.

Тема 15. Електрофізіологічні методи діагностики захворювань нервової системи.

Модуль 2. Семіологія уражень нервової системи.

Синдроми уражень окремих ділянок сірої та білої речовини головного та спинного мозку, на різних рівнях структурної та функціональної організації. Синдроми ураження структур периферичної та вегетативної нервової системи. Топічна діагностика (синдромологічна) уражень нервової системи. Шкальні оцінки важкості розладів функції нервової системи.

Змістовий модуль 4. Синдроми ураження головного та спинного мозку на різних рівнях організації.

Тема 16. Синдроми ураження спинного мозку.

Тема 17. Синдроми ураження стовбуру головного мозку.

Тема 18. Синдроми ураження структур базальних ядер.

Тема 19. Синдроми ураження та подразнення кори головного мозку.

Змістовий модуль 5. Синдроми ураження периферичної нервової системи.

Тема 20. Синдроми ураження периферичної нервової системи. Синдроми вертеброгенних уражень периферичного відділу нервової системи.

Тема 21. Ангіоархітектоніка. Синдроми, що виникають при ураженні різних судин головного мозку.

Змістовий модуль 6. Синдроми ураження вегетативної нервової системи. Синдром підвищення внутрішньочерепного тиску.

Тема 22. Синдроми ураження вегетативної нервової системи. Ураження вегетативних центрів спинного мозку.

Тема 23. Синдром підвищення внутрішньочерепного тиску. Головокружіння.

Змістовий модуль 7. Топічна діагностика уражень нервової системи.

Тема 24. Синдроми порушення чутливості. Синдроми ураження рефлекторно-рухової сфери.

Тема 25. Синдроми порушення функцій координації та статичності.

Тема 26. Синдроми ураження структур екстрапірамідної системи.

Тема 27. Синдроми ураження внутрішньої капсули та зорового горба.

Змістовий модуль 8. Клінічні шкальні оцінки глибини уражень нервової системи та втрати функцій.

Тема 28. Шкальні оцінки больового синдрому.

Тема 29. Шкали, що використовуються для оцінки втрати сили м'язів, а також шкали для визначення ступеня підвищення м'язового тону.

Тема 30. Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при розсіяному склерозі. Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при паркінсонізмі.

Тема 31. Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при гострих порушеннях мозкового кровообігу Шкальні оцінки порушення свідомості.

Змістовий модуль 9. Синдроми когнітивних та емоційних розладів при захворюваннях нервової системи.

Тема 32. Синдроми когнітивних порушень. Порушення свідомості.

Тема 33. Пароксизмальні стани в неврології. Синкопальний синдром.

Модуль 3. Захворювання та ураження нервової системи (нозологічна діагностика).

Судинні захворювання нервової системи. Інфекційні та інтоксикаційні ураження. Спадкові та нейродегенеративні захворювання центральної та периферичної нервової системи. Нейротравма. Нейроонкологія. Демієлінізуючі захворювання. Вертеброневрологія.

Офтальмо- та отоневрологія. Психосоматичні розлади. Соматоневрологія. Лікування захворювань нервової системи.

Змістовий модуль 10. Судинні та інфекційні захворювання нервової системи. Демієлізуючі захворювання.

Тема 34. Судинні захворювання головного мозку (ішемічний інсульт).

Тема 35. Судинні захворювання головного та спинного мозку (геморагічний інсульт та САК). Основи профілактики судинних захворювань нервової системи).

Тема 36. Гострі та хронічні нейроінфекції: менінгіти, енцефаліти, арахноїдити.

Тема 37. Гострі та хронічні нейроінфекції: мієліти, поліомієліт, ураження нервової системи за наявності ВІЛ-інфекції, нейросифіліс, ураження нервової системи при туберкульозі.

Тема 38. Демієлізуючі захворювання нервової системи: множинний склероз.

Тема 39. Паразитарні захворювання нервової системи, пріонові інфекції, нейроборреліоз.

Змістовий модуль 11. Спадкові та нейродегенеративні захворювання нервової системи. Нейротравма. Нейроонкологія. Головний біль.

Тема 40. Спадково-дегенеративні захворювання нервово-м'язової системи (міопатії, міастенія, міотонія).

Тема 41. Спадково-дегенеративні захворювання нервової системи (пірамідні, екстрапірамідні та мозочкові дегенерації).

Тема 42. Травми нервової системи. Пухлини головного та спинного мозку. Абсцес головного мозку.

Тема 43. Головний біль.

Змістовий модуль 12. Вертеброневрологія. Захворювання периферичної нервової системи. Офтальмо- та отоневрологія. Психосоматичні розлади. Соматоневрологія. Судомний синдром. Лікування захворювань нервової системи.

Тема 44. Неврологічні прояви остеохондрозу хребта. Захворювання периферичної нервової системи: полінейропатії (набуті та спадкові), мононейропатії (неврити та невралгії).

Тема 45. Перинатальні ураження нервової системи. Вроджені дефекти хребта та спинного мозку: сирингомієлія. Боковий аміотрофічний склероз.

Тема 46. Епілепсія та не епілептичні пароксизмальні стани. Невротичні розлади.

Тема 47. Соматоневрологічні синдроми. Професійні і побутові нейроінтоксикації. Ураження нервової системи при дії фізичних факторів. Офтальмо- та отоневрологія.

Тема 48. Лікування та профілактика захворювань нервової системи. Лікарські препарати, які застосовуються у неврології.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів	Кількість годин	
	у тому числі	
	Самостійна робота	Практичні заняття
Модуль 1. Анатомія і фізіологія нервової системи.	35	25
Модуль 2. Семіологія уражень нервової системи.	10	50
Модуль 3. Захворювання та ураження нервової системи (нозологічна діагностика).	45	15
Всього	90	90

3. Теми лекцій

Лекції з дисципліни не передбачені навчальним планом.

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Анатомія і фізіологія нервової системи. Анатомія та фізіологія нервової системи. Методи дослідження будови та функції нервової системи (неврологічний статус пацієнта). Інструментальні методи дослідження в неврології: нейровізуалізація (рентгенографія, в т.ч. ретгенконтрастні методики, комп'ютерна та магнітно-резонансна томографія, ультразвукові методи візуалізації, ПЕТ, оптична когерентна томографія очного дна); лабораторні методи дослідження: лікворологічні, загальні клінічні, біохімічні та імунологічні. Електрофізіологічні методи дослідження (електоренцефалографія, електронейроміографія, викликані потенціали).		
1	Принципи будови та функціонування нервової системи. Функціональна одиниця нервової системи. Уявлення про рефлекс та рефлекторну дугу. Клінічна класифікація чутливості. Анатомія чутливих шляхів. Методика дослідження. Види і типи чутливих порушень (симптомокомплекси чутливих порушень при ураженні різних рівнів чутливих шляхів).	2
2	Центральний та периферичний мотонейрони. Паралічі. Симптомокомплекси порушень руху при ураженні різних рівнів кортико-мускулярного шляху.	2
3	Екстрапірамідна система та принципи топічної діагностики.	2
4	Мозочок та синдроми його ураження. Види атаксій.	2
5	Спинний мозок. Принципи топічної діагностики.	2
6	Спино-мозкові нерви та сплетення. Анатомо-фізіологічні дані та клінічна картина ураження.	2
7	Стовбур мозку. Патологія IX – XII пар черепних нервів. Бульбарний і псевдобульбарний синдроми. Лицевий, присінково-завитковий нерви та симптоми їх ураження. Патологія нюхового та зорового аналізаторів. Синдроми ураження окорухових нервів. Трійчастий нерв.	2
8	Анатомо-фізіологічні дані, методика дослідження кіркових функцій. Порушення вищих мозкових функцій (афазії, агнозії, апраксії та інших). Свідомість. Діагностика коматозних станів. Загально мозковий синдром. Когнітивні функції та дементні розлади.	2
9	Анатомо-фізіологічні дані, патологія і методика дослідження вегетативної нервової системи.	2
10	Ліквородіагностика. Менінгеальний синдром.	2
11	Методи нейровізуалізації у дослідженні нервової системи.	1
12	Ультразвукові методи діагностики захворювань нервової системи.	1
13	Електрофізіологічні методи діагностики захворювань нервової системи.	1
14	Методика обстеження неврологічного статусу при гострих порушеннях.	1
15	Обстеження неврологічного статусу у коматозному стані.	1
Разом за модуль I		25
Модуль 2. Семіологія уражень нервової системи. Синдроми уражень окремих ділянок сірої та білої речовини головного та спинного мозку, на різних рівнях структурної та функціональної організації. Синдроми ураження структур периферичної та вегетативної нервової системи. Топічна діагностика (синдромологічна) уражень нервової системи. Шкальні оцінки важкості розладів функції нервової системи.		
16	Синдроми ураження спинного мозку.	4
17	Синдроми ураження стовбуру головного мозку.	4
18	Синдроми ураження структур базальних ядер.	4
19	Синдроми ураження та подразнення кори головного мозку.	4
20	Синдроми ураження периферичної нервової системи. Синдроми вертеброгенних уражень периферичного відділу нервової системи.	4

21	Ангіоархітектоніка. Синдроми, що виникають при ураженні різних судин головного мозку.	4
22	Синдроми ураження вегетативної нервової системи. Ураження вегетативних центрів спинного мозку.	4
23	Синдром підвищення внутрішньочерепного тиску. Головокружіння.	4
24	Синдроми порушення чутливості. Синдроми ураження рефлекторно-рухової сфери.	4
25	Синдроми порушення функцій координації та статики.	2
26	Синдроми ураження структур екстрапірамідної системи.	2
27	Синдроми ураження внутрішньої капсули та зорового горба.	2
28	Шкальні оцінки больового синдрому.	2
29	Шкали, що використовуються для оцінки втрати сили м'язів, а також шкали для визначення ступеня підвищення м'язового тону.	2
30	Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при розсіяному склерозі. Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при паркінсонізмі.	2
31	Шкальні оцінки, що використовують для оцінки неврологічного статусу при гострих порушеннях мозкового кровообігу. Шкальні оцінки порушення свідомості.	2
Разом за модуль II		50
Модуль 3. Захворювання та ураження нервової системи (нозологічна діагностика). Судинні захворювання нервової системи. Інфекційні та інтоксикаційні ураження. Спадкові та нейродегенеративні захворювання центральної та периферичної нервової системи. Нейротравма. Нейроонкологія. Демієлінізуючі захворювання. Вертеброневрологія. Офтальмота отоневрологія. Психосоматичні розлади. Соматоневрологія. Лікування захворювань нервової системи.		
32	Синдроми когнітивних порушень. Порушення свідомості.	1
33	Пароксизмальні стани в неврології. Синкопальний синдром.	1
34	Судинні захворювання головного мозку (ішемічний інсульт).	2
35	Судинні захворювання головного та спинного мозку (геморагічний інсульт та САК). Основи профілактики судинних захворювань нервової системи).	1
36	Гострі та хронічні нейроінфекції: менінгіти, енцефаліти, арахноїдити	1
37	Гострі та хронічні нейроінфекції: мієліти, поліомієліт, ураження нервової системи за наявності ВІЛ-інфекції, нейросифіліс, ураження нервової системи при туберкульозі.	1
38	Демієлінізуючі захворювання нервової системи: множинний склероз.	1
39	Спадково-дегенеративні захворювання нервово-м'язової системи (міопатії, міастенія, міотонія).	1
40	Спадково-дегенеративні захворювання нервової системи (пірамідні, екстрапірамідні та мозочкові дегенерації).	1
41	Травми нервової системи. Пухлини головного та спинного мозку. Абсцес головного мозку.	1
42	Головний біль.	1
43	Неврологічні прояви остеохондрозу хребта. Захворювання периферичної нервової системи: полінейропатії (набуті та спадкові), мононейропатії (неврити та невралгії).	1
44	Перинатальні ураження нервової системи. Вроджені дефекти хребта та спинного мозку: сирингомієлія. Боковий аміотрофічний склероз.	1
45	Епілепсія та не епілептичні пароксизмальні стани. Невротичні розлади.	1
Разом за модуль III		15
Всього		90

4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>Підготовка до практичних занять</i>		
1.1	<i>Підготовка до практичних занять модуль 1</i> – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	35
1.2	<i>Підготовка до практичних занять модуль 2</i> – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	10
1.3	<i>Підготовка до практичних занять модуль 3</i> – теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	19
<i>Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять</i>		
2.1	Паразитарні захворювання нервової системи, пріоніві інфекції, нейроберреліоз.	2
2.2	Соматоневрологічні синдроми. Професійні і побутові нейроінтоксикації. Ураження нервової системи при дії фізичних факторів. Офтальмо- та отоневрологія.	2
2.3	Лікування та профілактика захворювань нервової системи. Лікарські препарати, які застосовуються у неврології.	2
<i>Індивідуальна самостійна робота</i>		
3.1	Описання клінічного випадку (з повним аналізом та обґрунтуванням диференційного діагнозу), написання реферату, доповідь на засіданнях наукових конференцій, підготовка наукової статті, раціоналізаторські пропозиції, патенти.	20
Всього		90

5. Індивідуальні завдання.

Описання клінічного випадку (з повним аналізом та обґрунтуванням диференційного діагнозу), доповідь на засіданнях наукових конференцій, підготовка наукової статті, раціоналізаторські пропозиції, патенти.

6. Методи навчання

Практичні заняття, підсумкові заняття, керівництво НДРС. Використання дистанційного навчання з залученням аспірантів до міжнародно визнаних курсів та освітніх ресурсів. Опрацювання матеріалу згідно тематичного плану із застосуванням сучасних інформаційних технологій, опрацюванням ситуаційних задач, моделюванням клінічних ситуацій, пошуку on-line спеціалізованих ресурсів з презентацією сучасних методів дослідження та лікування. Метод проблемного навчання (навчання аспірантів на проблемних ситуаціях з метою підготовки до роботи в реальних умовах практичних лікувальних закладів). Частково-пошуковий або евристичний (оволодіння окремими елементами пошукової діяльності: науковий керівник формулює проблему, аспіранти – гіпотезу). Дослідницький (організація науковим керівником пошукової творчої діяльності аспірантів шляхом постановки нових проблем і проблемних завдань).

7. Методи оцінювання (контролю)

Оцінка за усне опитування (за охоптом аспірантів: фронтальний, індивідуальний, парний, груповий; за використанням засобів навчання: контроль за допомогою друкованих засобів, об'ємних засобів (моделей, муляжів, тренажерів, апаратів), технічних засобів, комп'ютерних систем у тому числі з підтримкою мультимедійних.). Тестування відкритої форми.

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є іспит.

9. Форма поточного контролю успішності навчання

Оцінювання знань, навичок та умінь аспірантів здійснюється у ВНМУ ім. М.І. Пирогова на

підставі положення про організацію освітнього процесу. Система оцінювання освітньої складової програми включає: поточний та підсумковий контроль (заліки, диференційовані заліки, іспити). Контроль виконання освітньо-наукової програми відбувається під час щорічної проміжної та річної атестації: аспірант звітує перед кафедрою та відділом аспірантури ВНМУ ім. М.І. Пирогова про виконання індивідуального плану згідно освітньо-наукової програми.

Оцінка з дисципліни «Нервові хвороби» визначається з урахуванням поточної навчальної діяльності аспіранта із відповідних тем за традиційною 4-бальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) з подальшим перерахунком у багатобальну шкалу.

Оцінка "**відмінно**" виставляється у випадку, коли аспірант знає зміст заняття у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності, самостійно генерує інноваційні ідеї.

Оцінка "**добре**" виставляється за умови, коли аспірант знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання аспірант відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчувачи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка "**задовільно**" ставиться аспірантові на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Аспірант спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчувачи складнощі у простих випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінка "**незадовільно**" виставляється у випадках, коли знання і вміння аспіранта не відповідають вимогам "задовільної" оцінки.

Оцінювання самостійної роботи. Оцінювання самостійної роботи аспірантів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному практичному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при проведенні екзамену.

Критерії оцінювання

Шкала перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (200 балів) для дисциплін, що закінчуються заліком та Шкала перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (120 балів) для дисциплін, що закінчуються підсумковим модульним контролем (ПМК), прийнятих рішенням Вченої ради ВНМУ протокол №2 від 28.09.10.

Інструкція оцінювання іспитів та диференційних заліків згідно рішення Вченої Ради ВНМУ від 27.09.2012 р. (в основних положеннях з організації навчального процесу).

Дисципліна «Нервові хвороби» вивчається протягом трьох років і є трьохмодульною.

Підсумковий модульний контроль є екзаменом, що проводиться під час екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом. Проводиться після вивчення дисципліни згідно з розкладом. Екзамен передбачає обстеження хворого, оцінку наявних даних обстеження та додаткових методів, обґрунтування діагнозу, призначення плану обстеження та лікування, вирішення 3 ситуаційних задач. Максимальна кількість балів, яку може отримати аспірант під час модульного контролю, складає 80, при цьому максимальна оцінка за обстеження хворого – 50 балів, за ситуаційну задачу – 10 балів. Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів. Кінцева оцінка за підсумковий модульний контроль (екзамен) вираховується за весь курс вивчення дисципліни з , середня оцінка переводиться у бали згідно 80-бальної шкали.

Оцінка за іспит відповідає шкалі: оцінка «5» 80-71 бал, оцінка «4» - 70-61 бал, оцінка «3» 60-50 балів.

Поточна успішність вираховується за весь курс вивчення дисципліни, середня оцінка переводиться у бали згідно 120-бальної шкали.

Отримані бали відповідають фіксованій шкалі оцінок: : оцінка «5» 200-180 бал, оцінка «4» - 179-160 балів, оцінка «3» 159-122 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
180-200	A	Відмінно
170-179,99	B	Добре
160-169,99	C	
141-159,99	D	
122-140,99	E	Задовільно
	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Загальні знання

- основи законодавства про охорону здоров'я і директивні документи, що визначають діяльність органів та установ охорони здоров'я;
- загальні питання організації і надання неврологічної допомоги в країні, принципи роботи лікарняно-поліклінічних установ, організацію роботи швидкої і невідкладної допомоги дорослим і дітям;
- основні питання анатомії та гістології головного та спинного мозку;
- основні питання нормальної і патологічної фізіології органів нервової системи та систем людини, взаємозв'язок функціональних систем організму та рівні їх регуляції;
- основи медичної генетики захворювань нервової системи;
- основи вчення про реактивність і алергію, імунологічні основи патології нервової системи;
- основні показники гомеостазу в нормі і при патології;
- основи регуляції водно-електролітного і мінерального обміну, кислотно-лужного балансу, можливі варіанти їх порушень при розвитку патології нервової системи та принципи корекції у дорослих і дітей;
- клінічну симптоматику і патогенез основних неврологічних захворювань у дорослих і дітей, методи їх діагностики, лікування та профілактики;
- загальні та функціональні методи дослідження в неврології;
- спеціальні методи дослідження, які використовуються в діагностиці нервових захворювань (функційні та нейровізуалізаційні, тощо), показання і протипоказання до їх застосування;
- основи фармакотерапії в клініці нервових захворювань, включаючи застосування хворобомодифікуючих препаратів, механізм дії основних груп лікарських препаратів, ускладнення, спричиненні застосуванням препаратів та особливості дії цих препаратів в різні вікові періоди;
- клінічну симптоматику невідкладних станів в клініці нервових захворювань;
- організацію служби інтенсивної терапії і реанімації в неврології, обладнання палат інтенсивної терапії і реанімації;
- принципи і методи реабілітації хворих з неврологічними захворюваннями;
- показання та протипоказання до застосування фізіотерапевтичних методів лікування, лікувальної фізкультури, показання і протипоказання до санаторно-курортного лікування;
- основи раціонального харчування здорових та хворих людей, принципи дієтотерапії при неврологічних захворюваннях;

- показання і протипоказання до хірургічного лікування хворих з неврологічними захворюваннями, принципи проведення доопераційної підготовки, особливості ведення післяопераційного періоду;
- визначення тимчасової і стійкої непрацездатності, організація МСЕК;
- форми і методи санітарно-освітньої роботи серед населення;
- методи диспансерного спостереження за хворими, основи профілактики неврологічних захворювань;
- питання організації і діяльності медичної служби та цивільної оборони при надзвичайних станах.

Загальні навички

- вміти правильно зібрати анамнез, застосувати об'єктивні методи обстеження хворого, виявити загальні і специфічні ознаки захворювання, особливо у тих хворих, які потребують надання невідкладної допомоги або проведення інтенсивної терапії;
- визначити показання до госпіталізації;
- вміти оцінити ступінь важкості стану хворого, визначити обсяг і послідовність реанімаційних заходів, надати необхідну невідкладну допомогу;
- визначити показання до застосування спеціальних методів обстеження (рентгенологічних, радіологічних, радіоізотопних, біохімічних, функціональних), необхідних для уточнення діагнозу; правильно оцінити отримані дані;
- провести диференційну діагностику, обґрунтувати клінічний діагноз, розробити план ведення хворого;
- оцінити дані дослідження функції нервової системи; призначити необхідні медикаментозні препарати та здійснити інші лікувальні заходи, враховуючи вік та стан хворого; призначити лікувальне харчування, враховуючи загальні фактори та характер захворювання;
- розробити план диспансерного нагляду, та план реабілітаційних заходів;
- визначити ступінь працездатності хворого з неврологічною патологією (тимчасову чи стійку втрату працездатності), можливість його професійної, реабілітації;
- вести облікову та звітну медичну документацію;
- скласти звіт про свою діяльність, провести п аналіз;
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення.

11. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують аспіранти

Оцінювання навчальної діяльності аспіранта здійснюється відповідно до вимог навчальної програми та інструкції про систему оцінювання навчальної діяльності при кредитно-модульній системі організації навчального процесу, затвердженої МОЗ України (2005).

12. Методичне забезпечення.

1. Робоча програма, силабус.
2. Тематичний/ календарний план практичних занять.
3. Методичні рекомендації для студентів при підготовці до практичних занять.
4. Тестові завдання для контролю засвоєння практичних занять.
5. Клінічні ситуаційні задачі та задачі з невідкладної допомоги (кейси).
6. Набори параклінічних методів дослідження.
7. Перелік практичних навичок.
8. Перелік питань до підсумкового контролю (іспиту).
9. Навчально-методичні посібники та підручники відповідно до списку рекомендованої літератури.
10. Роздатковий матеріал (схеми, таблиці, тематичний відеоматеріал), можливість спілкування з хворими відділення, клінічні та ситуаційні задачі, завдання (кейси) клінічної спрямованості.

На сайті кафедри розміщені навчально-методичні матеріали дисципліни для аспірантів, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу ВНМУ ім. М.І. Пирогова».

Технічні засоби навчання: Комп'ютери.

13. Рекомендована література.

Основна література:

1. Неврологія: нац. підручник / І.А. Григорова, Л.І. Соколова, Р.Д. Герасимчук та ін.; за ред. І.А. Григорової, Л.І. Соколової. – К.: ВСВ «Медицина», 2020. – 640 с. + 32с. кольор. вкл.
2. Методи обстеження неврологічного хворого / В. Мельников, Л. Соколова, Т. Довбонос. – К.: Медицина, 2020. – 144 с.
3. Медицина невідкладних станів. Екстрена (швидка) медична допомога: підручник / І.С. Зозуля, А.О. Волосовець, О.Г. Шекера та ін. / за ред. І.С. Зозулі. 5-е видання, пер. та доп. – Київ: ВСВ «Медицина», 2023. – 560 с.
4. Невідкладні стани в неврології: підручник / Ю.О. Матвієнко, Т.І. Негрич, Л.Б. Мар'єнко, Г.М. Король - Львів: ЛНМУ імені Данила Галицького, 2020 - 224 с
5. Топічна діагностика патології нервової системи. Алгоритми діагностичного пошуку / Шкробот С.І. Салій З.В., Бударна О.Ю. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2019. – 156 с.

Допоміжна література:

1. Неврологія: атлас-довідник / А.Л. Сиделковський – К.: Пабліш Про, 2020. – 856 с.
2. Прикладна неврологія: руководство / А.Л. Сиделковський, И.А. Дюдина. – Київ: Пабліш Про, 2019. – 540 с.
3. Практична неврологія по Мументалеру., 2е вид. / Х. Маттле, М. Мументалер / Під заг. ред. М.В. Замерграда. – Trauma-Books, 2021. – 534 с.
4. Нейронауки. Дослідження мозку. Том 1. Марк Ф. Беар Барри У. Коннорс Майкл А. Парадизо. - Діалектика, 2020. – 418с.
5. Дитяча неврологія / Бадалян Л.О. – Медпрес.-2021. – 608с.
6. Анатомія, фізіологія, еволюція нервової системи / І. Маруненко, Є. Неведомська. Г. Волковська. – Центр навчальної літератури, 2019. – 184 с.
7. Диференційний діагноз в неврології / К. Басетті, М. Мументалер. - Медицина, 2021. – 420 с.
8. Лайм-бореліоз. Діагностичні критерії, лікування та профілактика: метод. рекомендації / уклад.: М.А. Андрейчин, В.С. Копча, М.І. Шкільна та ін. – Тернопіль: ДТМУ, 2019. – 52с.
9. Неростоматологія: навч. посібник / за ред. В.А. Гриб. – К.: ВСВ «Медкнига» 2021. – 216 с.
10. Головний біль. Навчальний посібник / Боженко М.І., Негрич Т.І., Боженко Н.Л., Негрич Н.О. -К.: Видавничий дім Медкнига, 2019.-48с.
11. Клінічна лабораторна діагностика: підручник / Л.Є. Лаповець, Г.Б. Лебедь, О.О. Ястремська та ін. — 2-е видання. – К.: ВСВ «Медицина», 2021. – 472 с.
12. Міастенічний та холінергічний криз: діагностика, невідкладна допомога. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів / Літовченко Т.А., Завальна О.П., Тондій О.Л., Флорікян В.А., Коренєв С.М. – Харків, 2020.
13. Серозні менінгіти у дітей / Л.А. Ходак, В.І. Огієнко. – Харків: Діса плюс, 2019. – 99 с.
14. Хвороба Паркінсона [Текст] // НейроNEWS. — 2021. — № 3. — С. 5.
15. В.М. Міщенко, К.В. Харіна. Біль у спині: сучасний погляд на патогенез та лікування // Health.ua.com. Тематичний номер «Неврологія, Психіатрія, Психотерапія» № 3 (54) 2020 р.
16. І.С. Зозуля, А.І. Зозуля, А.О. Волосовець, І.Ю. Бігун. Нейропатії: діагностика, диференційна діагностика, лікування // УКР. МЕД. ЧАСОПИС, 2 (130), Т. 2 – III/IV 2019
17. Копчак О.О. Сучасні уявлення про диференціальну діагностику й лікування полінейропатій // Міжнародний неврологічний журнал. – Т.16, №2, 2020
18. Інфекційні хвороби: енциклопедичний довідник / за ред. Крамарьова С. О., Голубовської О.А. — К.: ТОВ «Гармонія», 2-е видання доповнене та перероблене. 2019.
19. Фармакологія : підруч. для студентів мед. та стоматол. ф-тів вищ. мед. навч. закл. / І. С. Чекман, В. М. Бобирьов, В. Й. Кресюн [та ін.]. - Вінниця : Нова кн., 2020. - 471 с.
20. Стандартизація в нейрохірургії / Є.Г. Педаченко. Київ: ДУ «ІНХ НАМНУ», 2019. 152 с.

21. 2022 Guideline for the Management of Patients With Spontaneous Intracerebral Hemorrhage: A Guideline From the American Heart Association/American Stroke Association //S.M. Greenberg, W.C. Ziai, C. Cordonnier, D. Dowlatshahi et al. // *Stroke*, 2022;53:00-00. DOI: 10.1161/STR.0000000000000407.
22. *Textbook of Stroke Medicine* / M. Brainin, W-D. Heiss, eds. //Cambridge University Press, 2019. DOI: <https://doi.org/10.1017/978108659574> .
23. Post-acute COVID-19 syndrome / A. Nalbandian, K. Sehgal, A. Gupta. M.V. Madhavan et al. // *Nature Medicine*, 2021: 27; 601 – 617.
24. Research criteria for the behavioral variant of Alzheimer Disease: A systematic review and meta-analysis / R. Ossencoppele, E.H. Singleton, C. Grott A.A. Dijkstra et al. // *JAMA Neurol.* 2022;79(1):48-60. Doi: 10.1001/jamaneurol.2021.4417.
25. Diagnosis and management of migraine in ten steps / A.K. Eigenbrodt, H. Ashina, S. Khan, H-C. Diener et al. // *Nature Review|Neurology*, 2021;17:501-514. <https://doi.org/10.1038/s41582-021-00509-5> .
26. European Academy of Neurology guideline on the management of medication overuse headache /H.C. Diener, F. Antonaci, M. Braschinsky. S. Evers et al. // *European Journal of Neurology*, 2020; 27: 1- 15. Doi: 10.1111/ene.14268.
27. Stetkarova I., Ehler E. Diagnostics of Amyotrophic Lateral Sclerosis: Up to Date // *Diagnostics* 2021, 11, 231. <https://doi.org/10.3390/diagnostics11020231> .
28. Multiple Sclerosis Phenotypes as a Continuum: The role of neurologic reserve / T.L. Vollmer, K.V. Nair, I.M. Williams E. Alvarez // *Neurology: Clinical Practice*, 2021; 11(4):342 – 351. Doi:10.1212/CPJ.0000000000001045.
29. Personalizing the Care and Treatment of Alzheimer Disease: An Overview / D.S. Strag, M. Konjevod, M. Sagud, M.N. Perkovic et al. // *Pharmacogenomics and Personalized Medicine* 2021;14 631 – 653.
30. Management of the first stage of convulsive status epilepticus in adults: a systematic review of current randomized evidence / M. Cruickshank, M. Imamura, C. Counsell, L. Aucott et al.//*Journal of Neurology*, 2022; 18 JAN. <https://doi.org/10.1007/s00415-022-10979-2> .
31. Robbins M.S. Diagnosis and Management of Headache: A Review // *JAMA.* 2021;325(18):1874 – 1885. doi: 10.1001/jama.2021.1640.
32. Migraine: epidemiology and system of care /M. Ashina, Z. Katsarava, T.P. Do, D.C. Buse et al. // *Lancet Neurology*, 2021, March 25:1 – 11. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(20\)32160-7](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(20)32160-7) .
33. Migraine: disease characterization, biomarkers, and precision medicine / M. Ashina, G.M. Tenwindt, M. Al-Karagholi, I de Boer et al. / *Lancet Neurology*, 2021, March 25:1 – 9. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(20\)32162-7](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(20)32162-7) .
34. European Stroke Organisation (ESO) guidelines on intravenous thrombolysis for Acute Ischaemic Stroke / E. Berge, W. Whiteley, H. Audebert, G.M. de Marchis et al // *European Stroke Journal* 2021;6:1 – 62. DOI: 10.1177/2396987321989865.
35. European Stroke Organisation (ESO) guidelines on management of transient ischaemic attack / A.C. Fonseca, A. Merwick, M. Dennis, J. Ferrary et al. // *European Stroke Journal* 2021;6:1 – 24. DOI: 10.1177/2396987321992905.
36. Golbe L.I. *A Clinician Guide to Progressive Supranuclear Palsy*. – Rutgers University Press, 2019. – 173 p.
37. *Textbook of Stroke Medicine / Third Edition* / Eds. M. Brainin & W. Heiss. – Cambridge, 2019. – 459 p.
38. *Neurologic-Psychiatric Syndromes in Focus. Part 1 – From Neurology to Psychiatry* / Ed. J. Bogousslavsky. – Karger, 2019. – 128 p.
39. *Atlas of Clinical Neurology* / Roger N. Rosenberg. - Springer International Publishing, 2019, - 741p.
40. Armstrong M. J. Diagnosis and treatment of Parkinson disease: A review / M. J. Armstrong, M. S. Okun // *JAMA.* – 2020. – Vol. 323 (6). – P. 548–560.
41. Fanning S. Parkinson’s disease: proteinopathy or lipidopathy? / S. Fanning, D. Selkoe, U. Dettmer // *NPJ Parkinson’s Dis.* – 2020. – No. 6. – P. 3.

Електронні ресурси:

Загальні:

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова: <http://vnmu.edu.ua>

Бібліотека Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова:
<http://library.vnmu.edu.ua>

Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>

МОЗ України <https://moz.gov.ua/>

Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>

Всесвітня організація охорони здоров'я <https://www.who.int/ru/home#>

Сайт кафедри неврології та нейрохірургії ФПО <http://vnmu.edu.ua/кафедра-неврології-та-нейрохірургії-факультету-післядипломної-освіти>

Український неврологічний журнал ukrneuroj.com.ua

Міжнародний неврологічний журнал <http://www.mif-ua.com/archive/mezhdunarodnyij-nevrologicheskij-zhurnal/numbers>

Неврологія та психіатрія / Український медичний часопис

<https://www.umj.com.ua/article/speciality/psixiatriya>

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>

Англійською мовою:

Pubmed portal: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>

American Academy of Neurology Journals <https://www.neurology.org/>

Інформаційна база Канадської медичної асоціації <http://www.cma.ca/>

Королівський медичний коледж <https://www.rcplondon.ac.uk/>

Американська академія педіатрії <https://www.aap.org>

Medscape <http://www.medscape.com>

Сайти неврологічних асоціацій:

Громадська організація «Асоціація неврологів, психіатрів і наркологів України»
<https://www.inpn.org.ua/anpnu>

European Academy of Neurology <https://www.ean.org>

European Section - Movement Disorder Society <https://www.movementdisorders.org>

World Federation of Neurology <https://www.fneurology.org/>

Дитяча неврологічна спільнота <https://www.childneurologysociety.org>

Європейська асоціація дитячих неврологів <https://www.epns>

Британська асоціація дитячих неврологів <https://bpna.org.uk>

Фонд травм мозку <https://www.braintrauma.org/>